

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK
MARKAZI

XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYANING
ILMIY MAQOLALAR TO'PLAMI

TA'LIMDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR:

MUAMMOLAR,
YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR

2024-yil 28-iyun

✉ info@trm.uz 🌐 📱 📺 📷 📺 trm.uz

📍 Toshkent shahar, Navoiy ko'cha 30-uy

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK
MARKAZI

TA'LIMDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR: MUAMMOLAR, YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYANING
ILMIY MAQOLALAR TO'PLAMI

2024-YIL 28-IYUN

UO'K: 37.004

KBK: 74.244.3

"Ta'limda zamonaviy texnologiyalar: muammolar, yechimlar va istiqbollar" xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
Toshkent 2024-yil 28-iyun, 843 bet.

Tahrir hay'ati:

Pardayeva Mexriniso Doniyarovna

Ortikov Azizbek Ulug'bekovich

Kurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich

Maxmudov Anvarjon Zokirovich

Muxammadjanov Shaxriyor Solijon o'g'li

Axmadaliyev Doniyorbek Kambaraliyevich

Mamatov Alisher Shavkat o'g'li

Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li

Sangirova Zamira Bozorboyevna

Elmurodov Alimardon Nuriddinovich

Abdiraimov Shohruh Samad o'g'li

Maqolalarda foydalanilgan misol, ko'chirma, statistik ma'lumotlar, ilmiy-nazariy fikrlar va ma'lumotlar aniqligi hamda stilistikasiga mualliflar javobgardir.

MUNDARIJA

I. BOB. TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR: INNOVATSIYALAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Soʻz boshi	17
Akmalova A.N. <i>Ta'lim jarayonini raqamlashtirishda talabalar salohiyatining oshishi</i>	18
Aminov I.B. <i>Bulutli texnologiyalarning dasturiy ilovalari asosida ta'lim tizimi samaradorligini oshirish asoslari</i>	23
Atamuradova D.R. <i>Talabalarda "umumiy topologiya" bo'limini o'zlashtirishda mobil ilovalarning o'rni</i>	27
Baxovidinova G.T. <i>Mediamakondagi yangilanish va sun'iy intellektning ta'limga ta'siri: kelajakka tayyorgarlik</i>	33
Fayzullayeva D.J. <i>Zamonaviy ta'limni tashkil etish davr talabi</i>	37
Jumamuratova G. <i>From digital technologies in the educational system prospects</i>	41
Kabilov D., Sodiqov H. <i>Zamonaviy texnologiyalar muhitida o'quvchilar tarbiyasida intizom va erkinlik muvozanati</i>	47
Karakhanyan L. <i>Advancement of Higher Education Institutions in the Digital Economy: The Business Model for the University of the Future</i>	56
Kayumova G.A. <i>Fraktallarga asoslangan vizual baholash tizimi</i>	70
Mirzaakhmedova M. <i>The evolution and impact of digital technology in education</i>	74
Nuraliyeva Z.A. <i>XXI asr axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish muammolari</i>	80
Nursaidov N.Y. <i>Sun'iy intellektdan foydalanib ta'lim jarayonlarini raqamlashtirishning xorij tajribasi</i>	84

Qulmatova S. <i>Ta'lim sohasida foydalaniladigan raqamli texnologiyalar (ta'lim platformalari)da ma'lumotlar almashish modellari</i>	90
Qurbonqulova S.B. <i>Ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va ahamiyati</i>	95
Raxmonova M.R., Rustamov S.Sh. <i>Dasturiy injiniringga kirish fanini o'qitishda bulutli texnologiyalardan foydalanish</i>	97
Sabirova D.A. <i>Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning ahamiyati</i>	103
Shakirova S.T. <i>Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish</i>	108
Shamuratov R.Sh., Yusupova G.O. <i>Ta'lim tizimida raqamli marketing strategiyalarini qo'llashning ahamiyati va roli</i>	112
Shukurboyeva O.N. <i>Adabiyot va adabiy ta'limda sun'iy intellektning qo'llanishi</i>	116
Sirojiddinova I.M. <i>System-cluster theory and technology for improving the quality of distance education at university</i>	122
Suyumov J.Y., Nuraliyeva Z.A. <i>Ta'lim jarayonida moodle tizimini qo'llanilishi va undan foydalanishning o'ziga xosligi</i>	126
Tagayev Q.K. <i>Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va virtual borliq texnologiyalarini qo'llash</i>	130
Usanov Y.D., Otoboyeva A.Sh., Artikov F.S. <i>Algebra va geometriya darslarini tashkillashtirishda sun'iy intellektlardan foydalanishning ahamiyati</i>	135
Usmonov A.I. <i>Oliy ta'lim muassasasi talabalarining ijodiy kompetentlikni rivojlantirishda mobil ta'lim platformasining o'rni va ahamiyati</i>	139
Xalilov B. <i>O'zbekistonda maktabdan tashqari ta'lim tizimini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish masalalari</i>	148
Yaxshiboyeva Sh.B. <i>Jahon axborot resurslari haqida umumiy tushuncha</i>	153
Zokirov S.Z. <i>Ta'limda raqamli texnologiyalar orqali monopoliyani oldini olish chora tadbirlari</i>	159

Адизов С. <i>Илм-фан, таълим, ишлаб чиқариш ва бизнес интеграцияси жараёнлари ва инновацион тузилмалар</i>	163
Исмаилов Р.Э. <i>Эффективность технологий искусственного интеллекта и иммерсивных средств (vr, ar и mr) в образовании</i>	167
Кузиев Б.Н., Муртазин Э.Р., Касимов А.М. <i>Информационные технологии для устойчивого развития: анализ трендов и возможностей</i>	171
Олимжонова Д.О. <i>Сунъий интеллект тизимларидан фойдаланиб шахсга ва касбга йўналтирилган таълимни ташкил этиш</i>	174
Сагдуллаев Ш.К. <i>Искусственный интеллект в образовании: автоматизация оценки и обратной связи</i>	179
Сейдуллаев А.К., Максатов С.М. <i>Упрощение центральных кривых второго порядка с помощью программного обеспечение "GeoGebra"</i>	185
Содиқов Р., Артикова М. <i>Некоторые аспекты внедрения технологий виртуальной и дополненной реальности в образование</i>	190
Якубова Н.С. <i>Интеллектуал бошқариш тизимларида квант алгоритмларини қўллаш</i>	195

II. BOB. TA'LIMGA OID MULTIMEDIA VA INTERFAOL RESURSLARNI YARATISH TEXNOLOGIYALARI HAMDA ULARNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH MASALALARI

Bekchonova Sh.B. <i>Kiberpedagogikada pedagogik dasturiy vositalar, raqamli ta'lim resurslari va multimediali kontentlarni yaratish</i>	200
Ismoilov N.K., Ravshanov Y.R. <i>Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quv dasturiga virtual laboratoriyalarning integratsiyasi</i>	204

Kriskovets A.G., Eshqulov N.O⁴. <i>Use of interactive resources in teaching the science of "Dry construction mixtures for laying cement-based ceramic tiles"</i>	206
Mansurov U.N., Umarqulova K.B. <i>Maxsus fanlarni o'qitishda elektron ta'lim resurslardan foydalanish masalalari</i>	209
Muxamadjanov Sh.S. <i>ISTE standartlari asosida ta'lim ishtirokchilarining zamonaviy interfaol resurslardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari</i>	213
Niyozova G.E. <i>Zamonaviy dars shaklini yaratishda o'quv filmlaridan foydalanishning ahamiyati</i>	218
Sadikov R., Abidova Sh. <i>Multimedia vositalari va raqamli ta'lim resurslarini yaratish texnologiyalari</i>	221
Ибрагимов Ж.А. <i>Таълим тизимида видео дарсликдан фойдаланиш таълим сифатини ошириш омили</i>	226

III. **BOB.** RAQAMLI TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Baxriddinova O⁴. <i>Data science sohasining maktab ta'limidagi ahamiyati</i>	230
Baxronova D.K., Umirova D.I. <i>Difficulties and prospects of foreign language distance learning</i>	235
Berdimurodov Sh.A. <i>Ta'limga raqamli texnologiyalarni joriy etishda o'qituvchilarning AKT kompetensiyasi</i>	238
Boymurodov B.E. <i>Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yo'nalish talabalarini ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish</i>	243
Chulliyev S., Rayimova M., Pirmamatova N. <i>Raqamli ta'limni boshqarish: muammolar va istiqbollar</i>	247
Imamaliyev U.T., Imamaliyev A.T. <i>Ta'lim tizimida uyali aloqa vositalaridan tartibli va samarali foydalanish muammolari</i>	252
Madatboyeva K.I. <i>Ta'lim tizimida sun'iy intellektdan foydalanish. imkoniyatlari va muammolar</i>	257

Mallayev O.U., Qodirov R.R. <i>Raqamli ta'limni rivojlantirish yo'lida yuzaga keladigan muammolar va ularni hal qilish usullari</i>	262
Nomozov H.S. <i>The Role of Mobile Education in Upgrading the Qualifications of Teaching Staff in the Higher Education System</i>	266
Rasulov A. <i>Yangi O'zbekistonda axborot makonidagi transformatsiyalashuv jarayonlarining ma'naviy-axloqiy asoslari</i>	272
Saidaxmedova N.I., Kamalov A.J., Jabborov J.R. <i>Yangi O'zbekiston: Raqamli iqtisodiyot va raqamli ta'lim muhitida talabalarining raqamli ko'nikmalarini shakllantirish masalalari</i>	279
Saidaxmedova N.I., Xusniddinov M.M. <i>Talabalarni o'qitish jarayonida elektron ta'lim muhitidan foydalanishning tavsifiy mohiyati</i>	284
Valiyev Sh.I. <i>Raqamli ta'limda sun'iy intellektning o'rni</i>	287
Xolmanov U.O., Xolmurodova Sh.M. <i>O'zbekistonda masofaviy ta'limning rivojlanish istiqbollari va tendensiyalari</i>	291
Yuldosheva D.Sh., Nuraliyeva Z.A. <i>Digital education on at the present stage: prospects and problems</i>	296
Абдуллаева Ш.Е., Ибрагимова Д.А. <i>Цифровизация в туризме шаг в новую эпоху развития отрасли</i>	301
Адилова А.Ш., Уразалиев Р.Т. <i>Цифровые образовательные тенденции и их применение в образовании</i>	309
Ражаббаев Р. <i>Таълимни рақамлаштириш истиқболи ва муаммолари</i>	313
Синдоров А.К., Артикова М.А. <i>ARIMA – модель прогнозирования в развитие цифрового образования</i>	317
Суюнов Д.Х., Мурадова Н.У. <i>Взаимосвязь концепций Индустрии 4.0 и Университета 4.0: научные аспекты</i>	325
Юлдашев О.А. <i>Цифровизация образования: становление и значение</i>	331

IV. BOB. TA'LIM JARAYONIDA KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASH

Irgasheva D.Y. <i>Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida ta'lim oluvchilarning xavfsizligini ta'minlash</i>	336
Mamatov A. <i>Raqamli ta'limda kiberxavfsizlikni ta'minlash uchun sun'iy intellektdan foydalanish samaradorliklari</i>	341
Xasanova M.F. <i>Ta'limda tizimida kiberxavfsizlik siyosatini shakllantirish</i>	346
Ахмедова Н.А., Ахмедова Н.Ф., Турсунов О.О. <i>Проблемы обучения кибербезопасности в среде Больших данных</i>	349

V. BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR: O'QITISHNING INTERFAOL SHAKL VA METODLARI

Alimova G.Q., Asrarxanova E.A. <i>Zamonaviy pedagogik texnologiya va innovatsiyalarning bo'lajak pedagoglar kreativ shaxsiy rivojlanishiga psixologik ta'siri</i>	356
Aminov Z., Aripova M., Hayitova M. <i>Talabalar bilan I analitik guruh kationlari mavzusini innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida o'rganish</i>	360
Axmedova D.I. <i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda kuylash malakalarini shakllantirishda pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish</i>	364
Azimov A.Kh. <i>Developing Communicative Language Teaching (CLT) of EFL/ESL students</i>	369
Babaxolov G.T. <i>Yoshlarning tadbirkorlik qobiliyatini shakllantirishda bilim va ishbilarmonlikning uzviyligi</i>	375
Bekbergenova J. <i>Shaxs jetekshiliginde liderlik qabileti ham erk kushini baylanisi</i>	381
Boymurodov B.E. <i>Interfaol metodlar yordamida talabalarining kasbiy grafik kompetentligini rivojlantirish</i>	385
Choriyev H.A. <i>Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonlarini nazorat qilish va sifatini baholash muammolarida noravshan to'plamlar nazariyasiga asoslangan yondashuvi</i>	393

G'aniyev A.G. O'quvchilarda "nostandart fikrlash" ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik texnologiyasi	400
Imomnazarova O'. "Musbat, manfiy, qiziqarli" (MMQ) metodi orqali Ernest Seton Tomsonning "Iabo" hikoyasini o'rganish	409
Islamova D.R. Pedagogik texnologiyalar orqali talaba yoshlarda turizmning ijtimoiy-psixologik omillarini shakllantirish	413
Jo'rayev M.O. O'quvchilarda fizika fanini o'qitishda konstruktiv qobiliyatni shakllantirish	417
Karimova D.B. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning reading (o'qib tushunish) ko'nikmalarini rivojlantirishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish	421
Kayumova G.A. Fraktal pedagogikaning xususiyatlariga tayanib o'quv jarayonini tashkil qilishda shaxsiy va kasbiy o'z-o'zini rivojlantirish	426
Kenjayeva M.A. Dars jarayonida ta'lim texnologiyalardan foydalanishning ahamiyatli jihatlari	433
Makhatova A.I. The challenges of using innovative and creative teaching approaches to promote entrepreneurial skills among secondary school students	440
Mirzakarimova A. "Methods of Engaging Young Learners in Learning the English Language"	445
Muratov X.X. Talabalar mustaqil ta'lim faoliyatini raqamlashtirish orqali tashkil etish, boshqarish va faollashtirishning zamonaviy metodikasi	449
Murtazoyeva S.M. O'quvchilarning dasturlashga oid algoritmik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim texnologiyasidan foydalanish imkoniyatlari	455
Najmiddinova Sh.Sh. Tayyorlov guruhidagi (6-7 yosh) bolalarga aqliy tarbiya berishda oila bilan MTT hamkorligining muhimligi	460
Narziyeva K.Q., Muranov S.B. O'quvchi yoshlarda kasbiy kreativ kompetensiyalarni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-nazariy tamoyillari	464

Narzulaeva U.R., Djalilova Z.O. <i>Tibbiy ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalarining samaradorligi</i>	469
Nurmamatov A.A. <i>Ta'lim sifatini oshirish va unda malakali kadrlar tayyorlashni ko'rib chiqish masalasi</i>	474
Ostonova X.G. <i>Malaka oshirish institutlarida ta'lim sifatini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish</i>	479
Po'lotov F.U. <i>Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini oshirishda tarbiyachi-pedagog obrazi</i>	483
Qaljanov R.P., Joldasbayev P.M., Omirzaqov O.P. <i>Sport meditsinasini dene tarbiyasi menen baylanisliligi ham rawajlaniw dawirleri</i>	486
Qodirov M.T. <i>Gipermatnli axborotlarni modellashtirishga o'rgatish metodikasini takomillashtirish</i>	494
Radjabova K.B. <i>Ona tili fanini "4K" yondashuvi asosida o'qitishda "Small study" metodidan foydalanish</i>	497
Rahimova M.A., Bekjanova Z.I. <i>Mumkinlik modalligining predikativ ifodasi eng umumiy ko'rinishda (potentiality, possibility)</i>	506
Rasulova T.P. <i>Improving teaching methods in higher educational institutions</i>	509
Ruzikulov R.R. <i>Ijtimoiy fanlarni o'qitishda zamonaviy usullardan foydalanish</i>	513
Sadullaeva Sh.M. <i>Oqiwshilarda kreativlik qabiletlerin qaliplestiriw</i>	517
Safayev U.K. <i>Fizikani o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish</i>	520
Sariyev Sh.U., Qudratova R. <i>Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini takomillashtirishda "4K" modelining ahamiyati</i>	523
Seidullaev A.K., Yusupov M.A. <i>Bir pallali giperboloid va giperbolik paraboloidni geogebra dasturida tasvirlash</i>	527
Seit-Asan L.S. <i>Biologik kimyo fanini o'qitishda interaktiv usullarni qo'llash</i>	532
Seit-Asan L.S. <i>Biologik kimyo fanini o'qitishda "Bumerang" texnologiyasini qo'llash</i>	536

Sharipova G.N. <i>Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligini samarali tashkil etish asoslari</i>	539
Shermetova S.T. <i>Ta'lim oluvchilar shaxsiga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etishning psixologik-pedagogik asoslari</i>	543
Sirojova Sh.N. <i>Innovative methods and their importance in teaching</i>	547
Tashbayev N.S. <i>Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim sifatini oshirishning interfaol shakllari</i>	551
Tojiyev R.T. <i>Ta'lim jarayoniga yangicha yondashuv</i>	556
Tursunova G.Q. <i>Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati</i>	561
Urinov A.D. <i>Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanining "Otish tayyorgarligi" bo'limida integratsiyadan foydalanish</i>	565
Voxidov E.R. <i>Akademik litseylar va katta maktab yoshidagi o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini e'tiborga olgan holda fizika fanini o'qitishni tashkil etish</i>	570
Voxidov E.R. <i>Fizik masalalarni yechish jarayonida umumta'lim maktablar va akademik litsey o'quvchilarining bilim faoliyatini boshqarish</i>	576
Xakimova D.M. <i>Malaka oshirish jarayonida maktab o'qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirish mazmuni</i>	581
Xakimova D.I. <i>Ona tili darslarida modellashtirish metodi</i>	587
Xasanova M.F. <i>Aralash ta'lim modellari va uni samarali amalga oshirish tamoyillari</i>	592
Xaydarov A.N. <i>Shaxs iste'mol madaniyati va iste'molchilarning xatti-harakatlarida kreativlik</i>	595
Xodjayeva D. <i>Yuqori sinf o'quvchilarida o'quv motivining ta'limdagi ahamiyati</i>	598
Xolmirzaev F.G. <i>O'zbekistonda 4- va 8- sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlardan tendensiyalarni baholash xalqaro TIMSS-2023 tadqiqoti tashkil etilganligi</i>	603
Xosilova R.D. <i>Umumta'lim va mahorat maktablarida tahsil oluvchi voleybol sport to'garagi shug'ullanuvchilarining jismoniy tayyorgarligini baholash va rivojlantirish</i>	608

Yuldashev N.A., Dr.Danish A. <i>Development of the methodology of creating language exam questions using Artificial Intelligence: A case study</i>	612
Yuldasheva M. <i>Adabiyot darslarida o'quvchilarning evristik faoliyatini oshirish</i>	617
Yuldasheva N.A. <i>Biologiya fanlarini o'qitishda interfaol metodlarning samaradorligi</i>	621
Yuldasheva Sh., Andaqulova Ch., Primkulova E. <i>Boshlang'ich sinflarda morfologik mavzularni o'rganishdagi izchillik</i>	625
Yunusova N. <i>Innovative classroom strategies for teachers to effective teaching english</i>	629
Yunusova N. <i>The efficiency of independent learning in teaching foreign languages in heis</i>	632
Yusubjanova M.T. <i>Ehtimollar nazariyasini o'qitish va o'rganish</i>	643
Yusupova M. <i>The influence of task-based language teaching on the development of students' writing skills</i>	647
Ziyodullayeva Nafosat <i>Impact of interactive multimedia in e-learning technologies: role of multimedia in e-learning</i>	652
Абдуллаева О.И. <i>Техника ихтисослик талабаларнинг муҳандислик фаолиятга доир хорижий тилни билиш компетентлигини ривожлантириш</i>	655
Алимова И.А. <i>Активные методы обучения с использованием симуляционных технологий и учебных игр в подготовке студентов медицинских институтов</i>	659
Бадалов А.О. <i>Мактаб информатика дарслигидаги дастурлаш асосларини бўлими самарадорлигини ошириш йўллари ва ўқитиш методикаси</i>	664
Бекматов А.К., Рустамов Т.С. <i>Роль игровых технологий в обучении информационной безопасности</i>	669
Биксалиева Р.Р. <i>Этапы эволюции лингводидактики русского языка как иностранного</i>	673
Бойназаров Р.Х. <i>Мактаб ўқувчиларини физикадан эвристик компетенциясини шакллантириш методикасини такомиллаштириш</i>	677

Дустов С. Методы формирования экологического мышления студентов при преподавании естественных наук (пример III класса)	681
Ержанова В. Талабаларни миллий қадриятлар асосида тарбиялаш масаласининг экспериментал тадқиқи	688
Ибрагимов Ж.А. Информатика ва ахборот технологиялари фанини ўқитишда компетенциявий ёндашувга асосланиш	691
Каримов Б.Т. Ўқув адабиётлари таҳлили, камчиликлар ва таклифлар	695
Каюмова Н.К. Применение интерактивных методов при обучении русскому как иностранному (РКИ)	700
Муртазин Э.Р., Петров Р.И. Молодежь и развитие радиотехнического образования: ключ к будущему технологий	704
Муртазина Д.Р. Инновации в педагогике: как молодые ученые формируют будущее образования	708
Муртазина Д.Р. Роль научных кружков и олимпиад в формировании интереса молодежи к науке: анализ педагогического опыта	711
Насриддинова К.П. Использование активных методов обучения иностранному языку на медицинских специальностях	714
Одилов Ё.Ж. Физика фани ўқитиш асосида талабаларни лойиҳавий-конструкторлик фаолиятига тайёрлаш	717
Очиллов А.О. Эффективность учебных методов и образовательных технологий трудового образования	721
Расулова Т.П. Методика преподавания дисциплины "математическое моделирование информационных технологий и процессов" результаты экспериментальной и тестовой работы по повышению эффективности обучения путем проектирования учебных занятий	725
Рахманова И.И., Менлиева М.И. Активизация познавательной деятельности студентов на практических занятиях с использованием интерактивных форм обучения	731

Тошматова М.К. <i>Анализ препятствий, стоящих перед студентами в развитии социальной активности в современном обществе</i>	735
Умарова Г.А. <i>Педагогическая задача профессиональной подготовки будущего инженера на основе междисциплинарной интеграции</i>	740
Усанов С.А. <i>Олий таълимда талабалар ўқув фаолияти бошқарув тизимини такомиллаштиришнинг назарий-методологик асослари</i>	745

VI. BOB. INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION YECHIMLAR

Alimova G.K. <i>Inklyuziv ta'limda zamonaviy yordamchi texnologiyalar</i>	749
Axmedov S. <i>Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar bilish jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari</i>	754
Bozorov J.S. <i>Sun'iy intellekt ma'lumotlari va xulosalari asosida bolaning aqliy rivojlanishidagi yetishmovchiliklarni aniqlash va bartaraf etish usullarini tanlash</i>	758
Djurayeva P.S. <i>Malaka oshirish tizimida kreativ va zamonaviy yondashuvga oid mashg'ulot: ijtimoiy xabardorlik, inklyuzivlikni tashkil etish samaradorligi</i>	761
Ibodulloyev N.Sh. <i>Alohida yordamga muhtoj bolalar toifalari va ularning integratsiyasi</i>	767
Kasimova M.M. <i>Inklyuziv sharoitda boshlang'ich sinfda tahsil olayotgan alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning tafakkur xususiyatlarini aniqlashni tadqiqot usullari</i>	772
Kim F.X. <i>Oliy ta'limga ko'zi ojiz talabalar moslashuvining ijtimoiy-psixologik omillari</i>	777
Mo'minov S.A., Takako Homma <i>Inklyuziv ta'limda raqamli va yordamchi texnologiyalardan foydalanish</i>	782
Mo'minova Q.X. <i>Umumta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish</i>	789
Najmedinova G.N. <i>Inklyuziv ta'limni tashkil etishda innovatsion yechimlar</i>	794

Rajabbayeva M.R. <i>Inklyuziv ta'limni innovatsion rivojlantirish</i>	797
Raxmonova O.E. <i>Inklyuziv ta'lim o'quvchilari salohiyati va qobiliyatlarini aniqlash va jamiyatda o'z o'rnini topishga ko'maklashish</i>	803
Takako Homma, Mo'minov S.A. <i>Yaponiya maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziyaning tarixi va ertasi</i>	808
Teshaboeva F.R., Usmonjonova S.M. <i>Autizm sindromli bolalarni ijtimoiylashuvida inklyuziv ta'limning o'rni</i>	819
Toyirova M. <i>Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarni inklyuziv ta'lim orqali madaniyat, sport va musiqiy madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari</i>	823
Xolmirzayeva D.F., Xolmirzayeva X.F. <i>Ta'lim tizimida inklyuziv ta'lim texnologiyalari va ularni tashkil etishdagi innovatsion yechimlari</i>	827
Алимова И.А. <i>Инновационные подходы в развитии инклюзивного образования — равные возможности для всех</i>	831
Ахмедова Ш.Р. <i>Партнерство с родителями в контексте инклюзивного образования</i>	837

JAHON AXBOROT RESURLARI HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHA

Yaxshiboyeva Sh.B. – Xalqaro Nordik universiteti
tayanch doktoranti

E-mail: yaxshiboyevashahnoza@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada professor-o'qituvchilar hamda barcha ilmiy tadqiqotchilar uchun tadqiqotlarida foydalanishi mumkin bo'lgan ilmiy nashrlarni o'z ichiga olgan bir qator jahon axborot resurslari va ularning faoliyati haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: jahon axborot resurslari, tadqiqot, ilmiy tadqiqot, ma'lumotlar bazalari, axborot resurslari, ilmiy-ta'limiy resurslar.

Kirish. Hozirgi kunda jahon axborot resurslaridan foydalanish, ilmiy faoliyatida ishonchli va sifatli axborotdan foydalanish barcha tadqiqotchilar uchun ham zamon talabidir. Ammo ba'zi omillar tufayli biz jahon axborot resurslaridan qanday foydalanishni, ular haqida qayerdan ma'lumot olishni bilmaymiz, jahon axborot resurslaridan foydalanish bo'yicha vebinar va seminarlar, asosan, rus va ingliz tillarida mavjud. Ta'lim muassasalarining professor-o'qituvchilari, ilmiy izlanishlari natijasida maqolalar tayyorlagan tadqiqotchilar ko'plab qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Shu kabi qator muammolar yechimi sifatida jahon axborot resurslaridan foydalanishni o'rganish masalasi dolzarb bo'lib bormoqda.

Hukumatimiz tomonidan bu bo'yicha qabul qilingan qarorlar, farmonlar va strategiyalar bilan ham asoslashimiz mumkin. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Qaroriga muvofiq ishlab chiqilgan. [1]

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 21-oktyabrdagi "Internet dunyo axborot tarmog'ida milliy kontentni rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 888-son qarori asosida Internet olamida bilim axborot makonini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish va ijodiy salohiyatni rivojlantirishga qaratilgan o'quv va foydali veb-resurslarni yaratishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks dastur ishlab chiqilgan [1]. Ushbu dasturning 3-4-bandlarida jahon axborot resurslari va ularni targ'ib qilishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha chora-tadbirlar rejasi belgilangan:

3-band: maktabgacha, o'rta va oliy ta'lim tizimlarining elektron ta'lim resurslarini yanada takomillashtirish, shuningdek, mahalliy va jahon ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatini ta'minlash;

4-band: global axborot tarmog'ida foydalanuvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga, shuningdek, axborot makonida O'zbekiston

tarixi, fani, madaniyati va san'atini targ'ib etishga ko'maklashuvchi zamonaviy veb-resurslarni shakllantirishni qo'llab-quvvatlash.

Muhokama. 20-asr oxiri va 21-asr boshlari elektron ommaviy axborot vositalarida va onlayn kirishda ilmiy, o'quv va ilmiy-texnikaviy ma'lumotlar hajmining tez o'sishi bilan tavsiflanadi. Nafaqat axborot resurslarini yaratish, balki ularni to'plash va ularga tezkor kirishning kuchli vositalari G'arbning yetakchi universitetlari ilmiy tadqiqot va o'quv jarayonini elektron ilmiy jurnallar, kitoblar, darsliklar, multimedia resurslari va boshqalar ko'rinishidagi qimmatli ilmiy ma'lumotlar bilan faol axborot bilan ta'minlash – bu muvaffaqiyatning asosiy mezonlaridan biri ekanligiga uzoq vaqtdan beri ishonib, tashkiliy nufuzini va faoliyati sifatini oshirib keladi. Shu sababli, Springer, EBSCO ma'lumotlar bazasi, Web of Science, ProQuest va boshqalar kabi dunyoning yetakchi nashriyotlarining ma'lumotlar bazasi obunalarini moliyalashtirish sezilarli darajada oshgan [2].

Jahon axborot resurslari (JAR) tushunchasi mohiyatini anglash uchun mavjud qonun va standartlar asosida asosiy tushunchalar mazmuniga aniqlik kiritish dardkor.

«Axborot resurslari», «axborot ilmiy-ta'limiy resurslar», «jahon axborot resurslari» kabi tushunchalarni farqlash lozim.

Axborot resurslari – matn ko'rinishidagi materiallar, ovozli yozuvlar va tasvirlardir. Bu umumiy tushuncha bo'lib, resurs axborotdan yaratiladi, lekin uning aniq bir shaklini anglatmaydi. Bu shunchaki tartibsiz ko'rinishdagi, turli xil formatdagi hujjatlarning to'plami, ya'ni ma'lumotlar massivi bo'lishi mumkin.

Ilmiy-ta'limiy axborot resurslari – litsenziyalangan va taqrizdan o'tgan ilmiy-ta'limiy axborotlar (jurnallar, maqola, kitoblar, multimedia va boshqalar). Ilmiy-ta'limiy axborot resurslari muhim qiymatga ega bo'lgan intellektual manbadir. Odatda, har bir hujjat ma'lumotlar bazasi, jurnallar, tegishli to'plamlarga kiritilishidan avval yetakchi olimlar, mutaxassislar tomonidan saralashdan o'tadi. Bu hujjatlar tizimlashtiriladi, kataloglashtiriladi va operativ foydalanishni ta'minlash maqsadida ilmiy-ta'limiy axborotlarning ma'lumot bazalariga joylashtiriladi. Asosiy foydalanuvchilarni ilmiy xodimlar, o'qituvchilar, magistrlar va talabalar tashkil etadi.

Jahon axborot resurslari – dunyoning yetakchi nashriyotlarining axborot resurslaridir. Bu axborot qidiruv tizimiga ega jamiyat tomonidan tan olingan, tizimlashtirilgan va tuzilmalashgan ilmiy-ta'limiy resurslarning ma'lumot bazalaridir. Jahon axborot resurslari ro'yxatiga yuqori impakt faktorli jurnallar, eng ko'p iqtibos keltirilgan ilmiy monografiyalar, darsliklar, maqolalar va boshqa resurslar kiradi. [3]

Jahon axborot resurslari dunyoning yetakchi nashriyotlarining axborot resurslari hisoblanadi. Bular axborot-qidiruv tizimiga ega jamiyat tomonidan

tan olingan va tuzilgan ilmiy va ta'lim resurslarining ma'lumotlar bazalari. Global axborot resurslari ro'yxatiga yuqori impakt faktorli jurnallar, eng ko'p havola qilingan ilmiy monografiyalar, darsliklar, maqolalar va boshqa manbalar kiradi. Masalan, Springer, EBSCO, PressReader, Wiley, ProQuest, Web of Science, Scopus ma'lumotlar bazalari. Ilmiy-ta'limiy axborot resurslari manbalarini o'rganishda turli ommaviy axborot vositalari mavjudligini bilish kerak, ya'ni jahon axborot resurslaridan foydalanish davr talabiga aylanib borayotgan bir paytda ulardan to'g'ri va samarali foydalanishni yo'lga qo'yish kerak.

Bu borada yurtimizda qator ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, xalqaro ilmiy-ta'limiy bazalar bilan hamkorliklar yo'lga qo'yilmoqda.

SpringerLink – tadqiqotchilarga jurnallar, kitoblar, qarorlar va axborot nashrlaridan olingan millionlab ilmiy hujjatlarni taqdim etadi. SpringerLink ma'lumotlar bazasi 2296 jurnal va 483 ochiq jurnalni o'z ichiga olgan ma'lumotlar bazasi bo'lib, 23 fan sohasi bo'yicha ilmiy nashrlarda 10 milliondan ortiq yozuvlarga to'liq matnli kirish imkonini beradi. Ma'lumotlar bazasida 8 milliondan ortiq maqola va laboratoriya tadqiqotlari uchun 67 703 protokol mavjud. [4] O'zbekiston Innovatsion rivojlanish vazirligi va Springer Nature o'rtasida imzolangan kelishuvga ko'ra, 2020-2021-yillarda (yanvar-dekabr) mamlakatimizning 105 ta tashkiloti ushbu ma'lumotlar bazasiga ulangan. Ayni paytda O'zbekiston Milliy kutubxonasi ushbu ma'lumotlar bazasining 10 millionga yaqin resurslaridan foydalanish imkoniyatiga ega.

EBSCO ma'lumotlar bazasi – dunyodagi eng yirik kompaniyalardan biri bo'lib, ta'lim va tadqiqot uchun axborot yetkazib berishda yetakchi hisoblanadi. Ushbu kompaniya 1944-yildan beri faoliyat yuritadi. U Yevropa, AQSh va boshqa mamlakatlardagi ko'plab yirik davlat va universitet kutubxonalari, axborot markazlari va yirik tashkilotlarning hamkori hisoblanadi. Bugungi kunda 375 dan ortiq to'liq matnli ma'lumotlar bazasi, 600 000 dan ortiq audio va elektron kitoblar to'plamini o'z ichiga oladi. [5] EBSCO hostning asosiy yirik bazalari quyidagilardir:

- Academic Search Premier
- Business Source Premier
- Regional Business News
- ERIC
- MEDLINE
- Master FILE Premier
- Library, Information Science & Technology Abstracts
- Green FILE
- Health Source – Consumer Edition
- AHFS Consumer Medication Information
- Health Source: Nursing/Academic Edition

– Newspaper Source

Kompaniyada EBSCO Connect deb nomlangan platforma mavjud bo'lib, unda hamkorlik qilishni istagan barcha mamlakatlar va tashkilotlar uchun foydali bo'ladigan ma'lumotlar mavjud. Xususan, EBSCO Academy platformasi kompaniya tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar bazalaridan foydalanish bo'yicha yo'riqnomalar, video-treninglar va kurslarni taqdim etuvchi platforma hisoblanadi. Ushbu platformada siz quyidagi sohalarda video darsliklarni topishingiz mumkin:

- Administratorlar uchun qo'llanmalar;
- EBSCOhost tadqiqot ma'lumotlar bazasi uchun qo'llanmalar;
- Klinik qarorlar bo'yicha qo'llanmalar;
- EBSCO elektron kitoblar, audio kitoblar va qo'llanmalar;
- EBSCOhost Collection Manager qo'llanmalari;
- Ma'lumot markazi qo'llanmalari;
- Ekspress qo'llanmalarni o'rganish.

Web of Science – tabiiy, texnik, ijtimoiy, gumanitar va san'at sohasiga oid akademik jurnallar, konferensiya materiallarini muntazam ravishda yangilash orqali eng dolzarb va nufuzli nashrlarga kirish imkonini beradi. Web of Science bir nechta ma'lumotlar bazalariga kirishni ta'minlaydigan pullik kirish platformasi bo'lib, bibliografik ma'lumotni qidirish, tahlil qilish va boshqarish imkoniyatini beradi. [6] 2023-yil 7-8 fevral kunlari Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligida Buyuk Britaniyaning "Clarivate" kompaniyasi bilan hamkorlikda "Web of Science"ga O'zbekiston Milliy obunasini tashkil etish" mavzusida forum tashkil qilindi va O'zbekistondagi barcha oliy ta'lim muassasalari va boshqa ko'plab tashkilotlar ushbu ma'lumotlar bazasidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishdi. "Web of Science" dunyodagi eng ishonchli global iqtiboslar bazasi bo'lib, O'zbekistonlik olimlarga ilmiy izlanishlarini olib borish, yangi ma'lumotlarni o'rganish va baholash uchun eng yaxshi nashrlar va iqtiboslarni taqdim etadi. [7]

ProQuest – yuz minglab jurnal maqolalaridan, 60 mingdan ortiq nufuzli jurnallar, butun dunyoda nashr etilgan 700 000 dan ortiq kitoblar, darslik, monografiyalardan, 25 million dissertatsiyalar, 30 million sahifali raqamlashtirilgan tarixiy gazetalar, tarixiy interfaol va geografik xaritalar, tarixiy multimediali yilnomalar, audio va video ma'lumotlardan iborat. ProQuest «Digital Dissertations and Theses» ma'lumotlar bazasi – 80 ta mamlakat universitetlarida himoya qilingan doktorlik va magistrlik dissertatsiyalarning elektron to'plamlaridan iborat dunyodagi dissertatsiya va avtoreferatlarining eng katta kolleksiyasini taqdim etadi. [8]

ProQuest butun dunyo bo'ylab tadqiqotchilar va kutubxonachilarning imkoniyatlarini kengaytirishga intiladi. Kompaniyaning aktivlar portfeli, jumladan, kontent, texnologiyalar va chuqur tajriba – foydalanuvchilar uchun

yaxshi tadqiqot natijalarini va ularga xizmat ko'rsatadigan kutubxonalar va tashkilotlarning samaradorligini oshiradi.

ProQuest barcha turdagi kontent egalari uchun asosiy hamkor bo'lib, ularning boy va xilma-xil ma'lumotlariga kirish imkonini beradi. Ushbu hamkorliklar 90 000 ta nufuzli manbalarni, 6 milliard raqamli sahifalarni o'z ichiga olgan va olti asrni qamrab olgan o'sib borayotgan kontent to'plamini yaratdi.

U dunyodagi eng katta dissertatsiya va tezislar to'plamini o'z ichiga oladi; 20 million sahifa va uch asrlik global, milliy, mintaqaviy va maxsus gazetalar; 450 000 dan ortiq elektron kitoblar; dunyoning eng muhim ilmiy jurnallari va davriy nashrlarining boy jamlangan to'plamlari; yirik kutubxonalar va muzeylar, shuningdek, Qirollik arxivlari, turli tashkilotlarning raqamli tarixiy kolleksiyalarining noyob omborlari hisoblanadi.

JStor – 1994 yilda tashkil etilgan akademik jurnallar, kitoblardan iborat raqamli kutubxona va gumanitar va ijtimoiy fanlar bo'yicha jurnallarning dolzarb sonlarini o'z ichiga oladi. [3] Kirish obuna orqali amalga oshiriladi, lekin ba'zi saytlar jamoat mulki hisoblanadi va ochiq kirish kontenti bepul mavjud. U o'zida iqtisodiyot, tijorat, jamiyatshunoslik, siyosatshunoslik, statistika, matematika, sog'liqni saqlash, fizika, falsafa, antik tadqiqot, tilshunoslik, adabiyot va boshqa sohalar bo'yicha nashrlarni saqlaydi. Ma'lumotlar bazasi 2000 nomdagi jurnallarning 75 dan ortiq fanlar bo'yicha 12 milliondan ortiq maqolalarini qamrab olgan.

JSTOR asosan ilmiy muassasalar, jamoat kutubxonalari, tadqiqot muassasalari, muzeylar va maktablar uchun litsenziyalangan. 150 dan ortiq mamlakatlarda 7000 dan ortiq muassasalar foydalanish imkoniyatiga ega. [9]

PressReader – bu raqamli gazeta tarqatish va texnologiya kompaniyasi bo'lib, shtab-kvartirasi Kanadaning Vankuver shahrida va Dublin, Irlandiya va Manila, Filippinda joylashgan.

PressReader iOS, Android, Windows, Mac va turli elektron o'quvchilar uchun ilovalari hamda veb-sayti orqali 7000 dan ortiq gazeta va jurnallarning 60 dan ortiq tildagi raqamli versiyalarini tarqatadi va gazetalarning raqamli nashrlarini boshqaradi. Shuningdek, nashriyotlar uchun The New York Times, The Financial Times, The Economist, The Washington Post va The Globe and Mail kabi jurnallarni taqdim etadi. [10]

Xulosa va takliflar Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqib, jahon axborot resurslaridan foydalanish professor-o'qituvchilar va barcha ilmiy tadqiqot olib boruvchilar uchun o'zlarining tadqiqot ishlarini amalga oshirishda yangi bilimlarni, o'z sohasiga tegishli so'nggi ma'lumotlarga ega bo'lishida yordam beradi. Bu bo'yicha quyidagilar tavsiya qilinadi:

- Jahon axborot resurslaridan foydalanishni fan sifatida o'qitishni yo'lga qo'yish;

- Ilmiy-tadqiqot bilan shug'ullanuvchi barcha uchun xorijiy ilmiy-ta'limiy bazalar haqida ma'lumotlar berib borish;
- Tadqiqotchilarning o'z ishlarini olib borishda jahon axborot resurslaridan samarali foydalanishi uchun imkoniyatlar yaratib berish;
- Respublikamiz oliy ta'lim muassasalarida xorijiy bazalarga obunalarni tashkil etish;
- Kutubxonalarda ilmiy nashrlar bazasini shakllantirish: chop etilgan ilmiy maqolalar va dissertatsiyalar bazasini yaratish.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, har qanday ilmiy-tadqiqot olib boruvchilar uchun jahon axborot resurslaridan erkin foydalana olish ularning tadqiqot ishlarida samarali va sifatli axborotdan foydalanish imkonini beradi. Oliy ta'lim muassasalarining professor-o'qituvchilari, tadqiqotchilar ilmiy maqolalar chiqarishda ham ishonchli ilmiy ma'lumotlarga ega bo'lishadi. Bu ayniqsa magistratura talabalarining tadqiqot olib borishni yaxshilaydi, ularda kelgusi ishlari uchun tajribani shakllantiradi, uchun ko'plab qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Shu tariqa, ta'lim va o'qitish jarayonlarini ilmiy tadqiqot kompetensiyalariga ega bo'lish nuqtayi nazaridan takomillashtirish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://lex.uz/>
2. R. M.A., «Анализ использования электронных ресурсов и публикационной активности в научных и образовательных учреждениях Узбекистана».
3. R. M.A., Jahon axborot resurslari,
4. <https://link.springer.com/>
5. <https://www.ebsco.com/products/ebscohost-research-platform>
6. <https://www.webofscience.com/wos>
7. <https://innofund.uz/>
8. <https://www.proquest.com/>
9. <https://www.jstor.org/>
10. <https://www.pressreader.com/>